

*Mr Sandra Fišer-Šobot, asistent
Pravnog fakulteta u Novom Sadu*

OBAVEZA ISPORUKE PREMA KONVENCIJI UN O UGOVORIMA O MEĐUNARODNOJ PRODAJI ROBE

Sažetak: *Osnovna obaveza prodavca iz ugovora o međunarodnoj prodaji robe je da kupcu uredno i blagovremeno isporuči robu. Konvencija UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe ne definiše izričito pojam isporuke, ali se iz njenih odredbi mogu izvesti zaključci o prirodi ove prodavčeve obaveze.*

Sadržaj i mesto isporuke su regulisani u čl. 31 Konvencije, dok čl. 33 sadrži pravila o vremenu isporuke. Cilj ovog rada je analiza obaveze isporuke prema Konvenciji, odnosno koje radnje, na kom mestu i u koje vreme treba da preduzme prodavac u cilju izvršenja obaveze isporuke.

Ključne reči: *isporuka robe, mesto isporuke, vreme isporuke, Bečka konvencija.*

1. Uvod

Isporuka označava radnje koje je prodavac dužan da preduzme da bi kupac došao u posed robe. Krajnja posledica tih radnji treba da bude sticanje svojine na robi od strane kupca. Međunarodna pravila određuju koje radnje treba da preduzme prodavac da bi kupac faktički stekao vlast nad robom, dok su prenos i sticanje svojine kao posledica navedenih radnji regulisani normama nacionalnih prava.¹

Obaveza isporuke robe je regulisana čl. 31-33 Konvencije UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe² iz 1980. godine (u daljem tek-

---

¹ Prema čl. 4(b) BK, Bečka konvencija se ne odnosi na dejstvo koje bi ugovor mogao imati na svojину prodate robe.

² Sl. list SFRJ 10/1/84 od 31.12.1984.

stu: Bečka konvencija, BK). Članom 31 BK je određen sadržaj i mesto isporuke tj. koje radnje i na kom mestu prodavac treba da preduzme da bi ispunio ovu svoju obavezu. Pitanja mesta i sadržaja isporuke su tesno povezana i zato su regulisana u jednoj odredbi. Naime, mesto isporuke neposredno utiče na sadržaj ove prodavčeve obaveze. Ukoliko je ugovorom o prodaji predviđen prevoz robe, prodavac izvršava isporuku *predajom* robe prvom prevoziocu.³ Ako ugovor o prodaji ne predviđa prevoz robe, prodavac izvršava isporuku *stavljanjem robe na raspolaganje* kupcu na određenom mestu.⁴ Radnja isporuke mora biti izvršena na vreme, da bi prodavac ispunio svoju obavezu.⁵

2. Mesto i sadržaj isporuke

Čl. 31 BK reguliše sledeće situacije. Prvo, prodavac na osnovu ugovora o prodaji može imati obavezu da robu isporuči u nekom određenom mestu, što se u praksi najčešće događa. Ukoliko takva obaveza prodavca ne postoji, BK pravi razliku između slučaja kad ugovor o prodaji predviđa prevoz robe (čl. 31(a)) i kad prevoz robe nije predviđen ugovorom o prodaji (čl. 31(b) i (c)).

Bečka konvencija ne reguliše slučaj kad je prodavac dužan da kupcu isporuči robu u njegovom sedištu. To je tzv. obaveza donošenja (*die Bringschuld*) i ona se ne pretpostavlja.⁶ Naravno, postojanje takve obaveze prodavca je moguće, ali ona mora biti izričito ugovorena.

2.1. Obaveza prodavca da robu isporuči u određenom mestu

Dispozitivnost odredbi sadržanih u BK i princip autonomije volje, kao jedno od osnovnih načela ugovornog prava, su izričito priznati u čl. 6 BK. Ta dva osnovna načela su potvrđena i u drugim normama sadržanim u Bečkoj konvenciji, kao i u međunarodnim autonomnim izvorima prava⁷. Prema tome, strane su slobodne da zaključe ugovor i da spora-

---

³ Čl. 31(a) BK.

⁴ Čl. 31(b) i (c) BK.

⁵ Čl. 33 BK.

⁶ Navedeni stav je potvrdila i sudska praksa. Videti više kod Liu, *Place of Performance: Comparative analysis of Articles 31 and 57 of the CISG and counterpart provisions in Article 7:101 of the PECL*, 2004, www.cisg.law.pace.edu

⁷ Prema čl. 1.1. *UNIDROIT Principa međunarodnih trgovinskih ugovora* (u daljem tekstu: UPC) strane su slobodne da zaključe ugovor i da odrede njegov sadržaj. Takođe, čl. 1:102 *Principa evropskog ugovornog prava* (u daljem tekstu: PECL) predviđa slobodu ugovaranja, uz poštovanje načela savesnosti i poštenja, kao i mogućnost stranaka da svojim sporazumom derogiraju neki od principa ili da izmene njegovu sadržinu.

zumno odrede njegovu sadržinu, kao i da od normi sadržanih u konvenciji odstupe ili izmene njihovu sadržinu. Potvrdu ove tvrdnje nalazimo i u uvodu čl. 31 BK koji predviđa da će se pravila sadržana u ovoj odredbi primeniti ako prodavac nije dužan robu isporučiti u nekom drugom određenom mestu. Kao što vidimo, i ovde se prednost daje volji ugovornih strana.

Isporuku kao najvažniju obavezu prodavca strane redovno regulišu u svom ugovoru. Mesto isporuke može biti *izričito* određeno u ugovoru ili može biti iz ugovora *odredivo*. Strane mogu u ugovoru o prodaji robe saglasno odrediti konkretno mesto isporuke. One to mogu učiniti bilo tačnim označavanjem nekog mesta, bilo upotrebom međunarodnih trgovačkih termina (CIF, FOB..), naročito INCOTERMS. U praksi se pokazalo da kod ugovora kod kojih je izričito ugovorena primena INCOTERMS ne nastaju problemi,⁸ a razlog leži u detaljnim pravilima koja sadrže ove klauzule.

Moguće je da mesto isporuke nije određeno ili odredivo iz ugovora, ali da ono proizlazi iz običaja ili ranije uspostavljene prakse između ugovornih strana.⁹ Ukoliko bi između strana došlo do spora oko postojanja određenog običaja ili prakse, tada bi strana koja se na običaj poziva, njegovu postojanje morala i da dokaže.

I na kraju, u nedostatku drugačijeg sporazuma, mesto isporuke može biti određeno na osnovu prećutne primene običaja, ako se ispune tri kumulativna uslova. Treba da se radi o običaju koji je stranama bio poznat ili im je morao biti poznat, koji je široko priznat u međunarodnoj trgovini i koji redovno poštuju strane u ugovorima iste vrste u odnosnoj struci.¹⁰ Upravo ova odredba, prema vladajućem stavu u teoriji može biti osnov i prećutne primene INCOTERMS, odnosno do njihove primene će doći i kad nisu ugovoreni. Prema navedenom stavu to je moguće jer su INCOTERMS *široko priznati*, strane ih *redovno koriste* u međunarodnoj trgovini i pretpostavlja se da su stranama poznati ili da bi im morali biti poznati.¹¹

Tek ukoliko mesto isporuke nije određeno ni na jedan od gore navedenih načina merodavan će biti čl. 31 BK. Prema tome, navedena norma ima *dopunski karakter*, jer će se primeniti samo kad ne postoji sporazum

---

⁸ Videti više kod Liu, *Place of Performance: Comparative analysis of Articles 31 and 57 of the CISG and counterpart provisions in Article 7:101 of the PECL*, 2004, www.cisg.law.pace.edu

⁹ Videti čl. 9(1) BK.

¹⁰ Videti čl. 9(2) BK.

¹¹ Videti više kod Schlechtriem, Schwenzer, *Commentary on the UN Convention of the International Sale of Goods (CISG)*, 2nd (English) edition, New York, 2005, str. 338.

stranaka, praksa uspostavljena između strana ili običaj, odnosno kad postoji pravilo koje je odraz volje stranaka, ali nije potpuno. U praksi njen značaj nije veliki i svodi se na popunjavanje praznina u sporazumu stranaka.

2.2. Isporuka predajom robe prevoziocu

Sadržaj obaveze isporuke robe se prema Bečkoj konvenciji razlikuje u zavisnosti od toga da li ugovor o prodaji predviđa prevoz robe ili ne. S obzirom da se radi o međunarodnoj prodaji, koja najčešće podrazumeva prevoz robe, čl. 31 BK najpre predviđa pravilo koje reguliše ugovore o prodaji kod kojih roba treba da se preveze i tada se obaveza isporuke prodavca sastoji u predaji robe prvom prevoziocu radi dostavljanja kupcu. U tekstu koji sledi ćemo analizirati pojmove prevoz robe, prevozilac, predaja robe i mesto predaje robe.

2.2.1. Prevoz robe

Da bi mogli govoriti o prevozu robe u skladu sa čl. 31(a) BK potrebno je da budu ispunjeni sledeći uslovi. Najpre, treba da se radi o prevozu koji organizuje prodavac. Potom, prevoz mora biti organizovan sa određenim ciljem. I na kraju, potrebno je da prevoz robe bude u skladu sa zaključenim ugovorom o prodaji.

Prevoz označava transport robe koji prodavac *treba da organizuje* da bi omogućio kupcu da robu preuzme.¹² Obaveza isporuke prodavca u ovom slučaju je *obaveza slanja (die Schickschuld)*, i ona se, u nedostatku drugačijeg sporazuma stranaka, kod distancione prodaje podrazumeva.¹³ Ako je ugovorena prodaja sa slanjem (*die Versendungskauf*) prodavac nije dužan da izvede prevoz ali je dužan da se za njega pobrine, odnosno on, u ovom slučaju, mora da pronađe prevozioca i zaključi sve ugovore koji su nužni za odgovarajući prevoz.¹⁴ Prema čl. 32(2) BK prodavac je dužan da organizuje prevoz *odgovarajućim prevoznim sredstvima* i pod *uslovima uobičajenim* za tu vrstu prevoza. To znači da je dužan da izabere uobičajeni prevozni put ili ako ne postoji uobičajeni put, onda direktni put.¹⁵ Ako su strane ugovorile vrstu prevoza, onda je prodavac dužan da

---

¹² Navedeno prema Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 345.

¹³ Videti više kod Schmidt, *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, München, 2004, str. 495.

¹⁴ Videti čl. 32(2) BK. Obaveza prodavca da organizuje prevoz robe ne proizlazi iz BK. Međutim, kad strane ugovore ovakvu obavezu prodavca, onda prema čl. 32(2) BK on ima određene dužnosti. Pritom, polje primene čl. 32(2) BK je uže od čl. 31(a) BK jer je moguće da je ugovorom o prodaji predviđen prevoz robe ali da je kupac dužan da ga organizuje.

¹⁵ Videti više kod Bianca, Bonell, *Commentary on the International Sales Law – The 1980 Vienna Sales Convention*, Milan, 1987, str. 259.

robu preda prevoziocu određene grane prevoza. Ako takvog sporazuma nema, prodavac je dužan da imajući u vidu interese kupca, vrstu robe, hitnost posla, pouzdanost prevozioca i troškove prevoza izabere odgovarajući način prevoza. Takođe, prodavac ne sme pristati na neuobičajene klauzule koje bi vodile oslobođenju prevozioca od odgovornosti.

Navedeno ne treba mešati sa situacijom kad je kupac dužan da organizuje prevoz da bi dopremio robu do krajnjeg odredišta nakon što je preuzeo od prodavca.¹⁶

Za primenu čl. 31(a) BK nije važno koja ugovorna strana snosi troškove prevoza.

Cilj prevoza je nedvosmisleno izražen u čl. 31(a) BK, jer je potrebno da se on preduzima *radi dostavljanja robe kupcu*. Samim tim, sve druge vrste transporta koje nisu usmerene na dostavljanje robe kupcu, nego su izvršene sa drugim ciljem nisu obuhvaćene ovom odredbom. Tako, na primer, prevoz robe od snabdevača prodavca do prodavca ne predstavlja prevoz u smislu čl. 31(a) BK. S druge strane, možemo govoriti o prevozu robe ako isporučilac prodavca, po nalogu prodavca, robu usmeri na kupca. Tu se radi o tzv. tranzitnom poslu (*das Streckengeschäft*),¹⁷ odnosno o poslu gde isporučilac prodavca robu umesto prodavcu dostavlja kupcu. Tranzitni posao treba razlikovati od prodaje robe koja se nalazi u prevozu (tranzitu, putujuća roba). Ako je zaključen ugovor o prodaji robe koja se nalazi u prevozu, to nije prevoz u smislu čl. 31(a) BK.

I poslednje, prevoz robe mora proizlaziti *iz ugovora o prodaji*. Sama Bečka konvencija ne konstituiše obavezu prodavca da organizuje prevoz, pa ona mora proizlaziti iz namere stranaka. Prema našem mišljenju, trebalo bi smatrati da su sintagmom *ako prema ugovoru o prodaji roba treba da se preveze* obuhvaćeni ne samo slučajevi kad su strane izričito u ugovoru ugovorile prevoz robe, nego i onda kad obaveza prevoza proizlazi iz običaja (čl. 9(2) BK) ili prakse uspostavljene između strana (čl. 9(1) BK). Naime, obaveza prevoza robe će najčešće proizlaziti iz ugovora, ali je moguće da ona postoji na osnovu običaja ili prakse uspostavljene između ugovornih strana. Prema tome, smatramo da je u ovom slučaju potrebna saglasna volja stranaka da se roba preveze, koja može proizlaziti ne samo iz izričite stipulacije, nego i iz običaja i prakse uspostavljene među stranama. Ukoliko iz volje strana ne proizlazi da roba treba da se preveze, tada će se primeniti ili čl. 31(b) ili 31(c) BK.

---

¹⁶ Ova situacija je regulisana u čl. 31(b) i (c) BK.

¹⁷ Prevod pojma *das Streckengeschäft* je tranzitni posao, prevoz od otpremnika do kupca. Brandić, *Njemačko-hrvatski gospodarski i pravni rječnik*, Zagreb, 1996.

2.2.2. Prevozilac

Ako ugovor o prodaji predviđa prevoz robe, prodavac treba robu da preda *prvom prevoziocu*. Da bi odredili kada je prodavac izvršio svoju obavezu, potrebno je da znamo šta pojam prevozilac podrazumeva, kao i koje lice je prvi prevozilac.

Pod *prevoziocem*, kome prodavac treba da preda robu, treba razumeti svako samostalno preduzeće koje treba da izvrši prevoz robe, bilo u celini, bilo delimično, radi dostavljanja kupcu.¹⁸ Iz navedene definicije vidimo da prevozilac mora da bude treće lice koje je različito i *nezavisno* od prodavca. Nezavisan prevozilac može biti i pravno i fizičko lice i mora imati poslovnu sposobnost. O *nezavisnom* prevoziocu možemo govoriti ukoliko se radi o privrednom subjektu koji ima pravni subjektivitet i koji može zaključiti sa prodavcem punovažan ugovor o prevozu.¹⁹ *A contrario*, ne smatra se prevoziocem lice koje je zaposleno kod prodavca i koje po njegovom nalogu izvršava prevoz robe.

Veoma često će strane ugovoriti da je prodavac dužan da robu preveze kupcu. U tom slučaju se ne može primeniti čl. 31(a) BK, jer je za izvršenje isporuke potrebno da prodavac izvrši *predaju* robe prevoziocu, odnosno potrebno je da prodavac preda prevoziocu posed nad robom. Ukoliko prodavac prevozi robu do kupca, tada nema predaje poseda i tada će isporuka biti izvršena tek predajom robe kupcu. Takođe, ako prodavac izvodi deo transporta, isporuka se izvršava predajom robe prvom nezavisnom prevoziocu²⁰.

U ovakvom određenju pojma prevozioca dolazi do izražaja podela odgovornosti i rizika, prema kojoj prodavac odgovara samo za rizike koji postoje dok ima moć raspolaganja nad robom.²¹ Naime, ako prodavac sam vrši prevoz robe do kupca, sve do njene predaje kupcu prodavac snosi odgovornost za robu. Naravno, prodavac u tom slučaju odgovara za sve greške koje u transportu i predaji robe počine njegovi zaposleni, odnosno on odgovara za njihov rad. S druge strane, predajom robe prevoziocu, prodavac gubi faktičku vlast nad njom i ne odgovara više za štete koje u izvršenju ugovora o prevozu nastanu. Prodavac je dužan da u skladu sa načelom savesnosti i poštenja izabere prevozioca sa kojim će zaključiti

---

¹⁸ Schlechtriem, *Kommentar zum Einheitlichen UN-Kaufrecht*, 3. völlig neubearbeitete Auflage, München, 2000, str. 321.

¹⁹ Videti više kod Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 349.

²⁰ Videti više kod Schlechtriem, Schwenger, str. 348. Isto tako, Bamberger, Roth, *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, München, 2003, str. 2810.

²¹ Navedeno prema Bamberger, Roth, nav. delo, str. 2810.

ugovor o prevozu i da vodi računa o interesima kupca²². Prema tome, prodavac odgovara za savestan izbor prevozioca, ali ne i za njegov rad.

Prevozioc u smislu čl. 31(a) BK je *opšti pojam* koji obuhvata prevozioc u svim granama prevoza (vazdušni, pomorski, rečni, drumski, železnički). Ono što je u teoriji međunarodne prodaje robe bilo predmet brojnih rasprava je da li se i špediter može smatrati prevoziocem u smislu čl. 31(a) BK, odnosno da li se isporuka može izvršiti predajom robe špediteru. Nacionalna pravna pravila različito regulišu ovo pitanje. Samim tim i odgovor na pitanje da li se špediter može smatrati prevoziocem zavisi od prava u njegovom sedištu.²³ Prema našem mišljenju, bez obzira na različita rešenja sadržana u nacionalnim pravima, odgovor na ovo pitanje treba da pruži analiza položaja špeditera. Špediterom možemo smatrati nezavisno treće lice koje je odgovorno za organizovanje prevoza robe. Ako špediter organizuje prevoz robe, bez da mu se roba predaje, on se ne može smatrati prevoziocem u smislu čl. 31(a) BK, a prodavac izvršava isporuku predajom robe prevoziocu koga je uputio špediter. Nasuprot tome, kod *samostalnog istupanja špeditera*, kad on sam izvodi deo ili ceo prevoz robe, njegov položaj je isti kao i položaj nezavisnog prevozioca, pa predajom robe špediteru prodavac ispunjava svoju obavezu. Navedene situacije su nesporne. Međutim, postavlja se pitanje da li je prodavac isporučio robu, ako je preda špediteru, koji potom treba da organizuje njenu dalju otpremu. To znači da se roba u kratkom vremenu nalazi kod špeditera i da je on kasnije predaje prevoziocu. Moguća su dva odgovora. Prvo, može se smatrati da je prodavac predajom robe špediteru izvršio svoju osnovnu ugovornu obavezu. Drugo, isporukom se može smatrati trenutak predaje robe prvom prevoziocu od strane špeditera, a dok se roba nalazi u posedu špeditera, njega treba smatrati prodavčevim skladištarom.²⁴ Prema vladajućem stavu u teoriji,²⁵ koji je prema našem mišljenju ispravan, treba smatrati da je prodavac izvršio isporuku kada robu preda špediteru. Ovaj stav opravdavaju najmanje dva razloga. Prvo, jer je špediter nezavisan privrednik i drugo, jer prodavac predajom robe prenosi na špeditera posed i stvarnu vlast na robu radi njenog dostavljanja kupcu. Naime, ne bi bilo opravdano praviti razliku između predaje robe subjektu koji preduzima dalji prevoz ili koji treba da ga preduzme, kad u oba slučaja predajom

²² Isto tako, Schmidt, nav. delo, str. 496.

²³ Bianca, Bonell, nav. delo, str. 253.

²⁴ Tako, Bamberger, Roth, nav. delo, str. 2810.

²⁵ Tako, Bamberger, Roth, nav. delo, 2003, str. 2810; Schmidt, nav. delo, str. 496.

Videti više kod Schlechtriem, Schwenzler, nav. delo, str. 349; Achilles, *Kommentar zum UN-Kaufrechtsübereinkommen (CISG)*, Luchterhand, 2000, str. 79.

prodavac prenosi faktičku vlast nad robom na drugo nezavisno lice u cilju njenog dostavljanja kupcu.

Ako u prevozu robe do kupca učestvuje više prevozioca prodavac ispunjava svoju obavezu predajom robe *prvom* prevoziocu.

2.2.3. Predaja robe

Ako prema ugovoru o prodaji roba treba da se preveze, obaveza isporuke prodavca se sastoji u *predaji* robe prvom prevoziocu. Da bi mogli govoriti o predaji potrebno je da prodavac izvrši određene radnje i sa određenim ciljem.

Predaja znači prelaz stvarnog poseda na robi, odnosno «prelaz obaveze čuvanja robe na prevozioca»²⁶. Sadržaj pojma predaja robe, odnosno koje radnje će prodavac morati da preduzme zavisi od onoga što su strane ugovorile. U svakom slučaju, puko stavljanje robe na raspolaganje prevoziocu, kao i priprema robe za slanje se ne mogu smatrati predajom. Najčešće su radnje koje prodavac treba da preduzme određene transportnim klauzulama i vrstom transporta. Prodavac može imati obavezu da robu dopremi do prevoznog sredstva, a u drugim slučajevima, i da je natovari na prevozno sredstvo u prostor predviđen za nju. Kod pomorskog prevoza, na primer, prodavac će ispuniti svoju obavezu ili postavljanjem robe uz bok broda u imenovanoj luci otpreme (FAS), ili će biti dužan da isporuču robu preko ograde broda u određenoj luci otpreme (FOB, CFR, CIF). Moguće je i da prevozilac dođe u sedište prodavca i da preuzme robu iz zaliha koje mu je prodavac ranije naznačio²⁷.

U slučaju tzv. tranzitnog posla, kad se roba direktno transportuje od prodavčevog snabdevača do kupca, isporuka je izvršena kad snabdevač preda robu prevoziocu. Snabdevač se smatra pomoćnikom prodavca i zato prodavac odgovara za njegov rad kao za svoj.²⁸

Predaja je izvršena kad prevozilac dođe *fizički* u posed robe sa ciljem njenog prevoza.²⁹ Prevozilac mora robu preuzeti, odnosno mora biti fizički prisutan prilikom njenog utovara. Ako prodavac natovari vozilo u odsustvu prevozioca, predaja je izvršena tek kad prevozilac preuzme kontrolu nad vozilom.³⁰ Ne postoji predaja, kad prevozilac stekne posredno državinu ili kad mu budu predati dokumenti na osnovu kojih robom može

---

²⁶ Achilles, nav. delo, str. 80.

²⁷ Bianca, Bonell, nav. delo, str. 253.

²⁸ Videti više kod Schmidt, nav. delo, str 497.

²⁹ Schlechtriem, Schwenzler, nav. delo, str. 350.

³⁰ Schlechtriem, Schwenzler, nav. delo, str. 351.

raspolagati.³¹ Za urednu isporuku je potrebno da prevoziocu bude predana *roba*, a ne dokumenta. Čak i ako prodavac kupcu nikad ne preda ugovorena dokumenta, on je izvršio isporuku predajom robe prvom prevoziocu. U pogledu nepredatih dokumenata, kupcu bi stajala na raspolaganju pravna sredstva predviđena ugovorom i BK.³²

Predaja mora biti izvršena *radi* prevoza robe i njenog dostavljanja kupcu. U tom cilju, prodavac je dužan da prevoziocu da tačnu adresu na koju roba treba da bude isporučena. Iz navedenog sledi da predaja robe bez konkretnog cilja ili u cilju njenog skladištenja, ne predstavlja isporuku u smislu čl. 31(a) BK.

2.2.4. Mesto predaje

U čl. 31(a) BK mesto predaje robe nije izričito određeno. Najčešće će mesto predaje robe proizlaziti iz ugovora, običaja ili prakse uspostavljene između strana. U praksi će najčešće biti ugovorena neka od transportnih klauzula sadržanih u INCOTERMS, pa će njome biti određeno i mesto isporuke. Ako je mesto predaje određeno, onda se isporuka može uredno izvršiti samo predajom robe na tom mestu.

Ukoliko mesto predaje nije određeno, tada je prodavac slobodan da robu preda prvom prevoziocu na bilo kom mestu, koje je pogodno za izvršenje isporuke. Najčešće će to biti njegovo sedište. Naravno, prilikom određivanja mesta isporuke on mora postupati u skladu sa načelom saveznosti i poštenja (čl. 7(1) BK). To znači da on ne može odrediti takvo mesto isporuke koje bi vodilo uvećanju troškova za kupca i povećanju rizika³³ ili bi vodilo nepriličnom odlaganju postupka transporta ili značajnom povećanju transportnih troškova.³⁴

2.3. Isporuka stavljanjem robe na raspolaganje kupcu

Ukoliko ugovor o prodaji ne predviđa prevoz robe i ako isporuka ne treba da se izvrši na nekom drugom mestu, prodavac ispunjava obavezu isporuke stavljanjem robe na raspolaganje kupcu. Prema tome, sadržaj isporuke se sastoji u preduzimanju radnji koje predstavljaju stavljanje robe na raspolaganje kupcu. Bečka konvencija razlikuje mesto isporuke kad je predmet ugovora tačno određena roba i u ostalim slučajevima. Ukoliko je

---

³¹ Achilles, nav. delo, str. 80.

³² Videti više kod Kritzer, *Guide to Practical Application of the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, Deventer, 1989, str. 232.

³³ Videti više kod Schmidt, nav. delo, str. 497.

³⁴ Achilles, nav. delo, str. 80. Tako i Schlechtriem, Schwenzler, nav. delo, str. 351.

predmet ugovora individualno određena stvar, ili stvari određene po rodu koje treba izdvojiti iz određene mase ili ih treba proizvesti ili izraditi, a u vreme zaključenja ugovora su strane znale da je roba u određenom mestu ili je treba izraditi ili proizvesti u određenom mestu, tada je prodavac dužan da robu stavi na raspolaganje kupcu u tom mestu.³⁵ U svim ostalim slučajevima, prodavac je dužan da kupcu stavi robu na raspolaganje u mestu u kome je u vreme zaključenja ugovora imao svoje sedište.³⁶ Čl. 31(c) BK predstavlja opšte pravilo da se nenovčane obaveze izvršavaju u sedištu dužnika.³⁷ Prema ovom pravilu u nedostatku drugačijeg sporazuma stranaka, dužnik treba da izvrši obavezu na način koji je njemu najmanje težak.³⁸ U oba slučaja je kupac dužan da robu preuzme sa mesta gde se ona nalazi, odnosno gde mu je stavljena na raspolaganje. Prema tome, čl. 31(b) i (c) predviđaju obavezu koja je izvršiva u mestu dužnika (*die Holschuld*).

S obzirom da je u navedenim slučajevima sadržaj isporuke identičan, najpre ćemo odrediti šta se podrazumeva pod *stavljanjem robe na raspolaganje kupcu*. Nakon toga ćemo analizirati mesto isporuke, odnosno mesto sa koga kupac robu treba da preuzme.

2.3.1. *Stavljanje robe na raspolaganje kupcu*

Roba je kupcu *stavljena na raspolaganje* kad je prodavac učinio sve što je neophodno da bi kupcu omogućio da na njoj stekne državinu (posed).³⁹ Prema tome, prodavac mora robu učiniti dostupnom kupcu tako da ovaj ništa ne mora da uradi osim da je poseduje. S druge strane, za izvršenje isporuke nije bitno da li je kupac preuzeo sve potrebne radnje za preuzimanje isporuke. To znači da je za ispunjenje obaveze isporuke dovoljna jednostrana (unilateralna) radnja prodavca. Nasuprot ovakvom rešenju BK, *Jednoobrazni zakon o međunarodnoj prodaji telesnih pokretnih stvari* (u daljem tekstu: ULIS) je zahtevao *predaju (handing over)* robe, odnosno isporuka je pretpostavljala dvostranu (bilateralnu) radnju prodavca i kupca.⁴⁰

Radnje koje prodavac treba da preduzme najčešće obuhvataju identifikaciju robe koja treba da bude isporučena, okončanje priprema za ispo-

---

³⁵ Čl. 31(b) BK.

³⁶ Videti čl. 31(c) BK.

³⁷ Isto tako čl. 7:101(1)(b) PECL, čl. 6.1.6(1)(b) UPC.

³⁸ Videti više kod Lando, Beale, *Principles of European Contract Law – Parts I and II, Combined and Revised*, The Hague, Boston, London, 2000, str. 330.

³⁹ Videti UN DOC. A/CONF. 97/5 (Komentar UNCITRAL-a), Official Records str. 30.

⁴⁰ Videti više kod Bianca, Bonell, nav. delo, str. 255.

ruku, kao što je pakovanje i davanje obaveštenja kupcu koje treba da mu omogućiti sticanje državnine.⁴¹

Identifikacija robe podrazumeva njeno izdvajanje iz određene mase ili stavljanje odgovarajućih oznaka na nju. Prodavac neće biti dužan da identifikuje robu, ako je njeno izdvajanje moguće i po dolasku kupca.⁴²

Dostupnom robom će se smatrati samo roba koja je podobna za transport. Ako se roba može transportovati samo *upakovana*, onda prodavac ima obavezu da obezbedi odgovarajuću ambalažu. Ako prodavac robu ne upakuje i ona zbog toga ne bude podobna za prevoz, on nije izvršio obavezu isporuke.

Kada je roba spremna za isporuku, odnosno ako je prodavac preduzeo sve što je bio dužan, a nije ugovoreno tačno vreme isporuke, prodavac je dužan da kupca *obavesti* o spremnosti robe. Ako prodavac pošalje obaveštenje na odgovarajući način, rizik od zadocnjenja, gubitka ili greške u prenosu obaveštenja snosi kupac⁴³. Međutim, pošto rizik za propast ili oštećenje robe na kupca prelazi tek kad sazna da mu je roba dostupna, odnosno po prijemu obaveštenja,⁴⁴ prodavac će u slučaju problema sa dostavljanjem obaveštenja imati interes da ga pošalje ponovo jer obaveza plaćanja cene nastaje tek kad kupcu roba bude stavljena na raspolaganje,⁴⁵ odnosno kad kupac sazna da mu je roba stavljena na raspolaganje.

Stavljanje robe na raspolaganje ne podrazumeva obavezu prodavca da robu utovari na prevozno sredstvo. Prodavac je dužan da robu utovari samo kod *predaje* robe, a ne i prilikom njenog stavljanja na raspolaganje.⁴⁶ Kad prodavac isporuku izvršava stavljanjem robe na raspolaganje, onda obaveza utovara spada u radnju preuzimanja robe, koju je dužan da izvrši kupac.⁴⁷ Naravno strane mogu da ugovore obavezu prodavca da robu utovari, ali to onda ne spada u obavezu isporuke, nego se radi o naknadnoj obavezi prodavca.⁴⁸ Razgraničenje je veoma značajno jer povreda obaveze utovara u tom slučaju ne vodi odgovornosti prodavca zbog neizvršenja isporuke.

Roba nije stavljena na raspolaganje kupcu, ako prodavac za njenu predaju zahteva od kupca ispunjenje određenih uslova (npr. otvaranje akreditiva, plaćanje cene). Naime, za izvršenje isporuke nije dovoljno da roba bude

---

⁴¹ Tako UN DOC. A/CONF. 97/5 (Komentar UNCITRAL-a), Official Records str. 30.

⁴² Videti više kod Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 358.

⁴³ Videti čl. 27 BK.

⁴⁴ Videti čl. 67(2) BK.

⁴⁵ Videti čl. 58(1) BK.

⁴⁶ Videti više kod Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 359.

⁴⁷ U vezi sa radnjom preuzimanja robe videti čl. 60 BK.

⁴⁸ Videti više kod Schmidt, nav. delo, str. 498.

fizički dostupna kupcu, nego je potrebno da prodavac bude *saglasan* za preuzimanjem robe od strane kupca.⁴⁹ Situacija će biti drugačija, ako istovremeno sa preuzimanjem robe kupac treba da izvrši plaćanje cene.⁵⁰

Ako se roba nalazi kod trećeg lica npr. ako je uskladištena u nezavisnom skladištu, ona kupcu treba da bude stavljena na raspolaganje na tom mestu. U tom slučaju će prodavac ispuniti svoju obavezu tako što će kupcu omogućiti preuzimanje robe sa skladišta. Prodavac će ili narediti skladištaru da kupcu izda robu ili će kupcu predati skladišnicu ili drugo pismeno sa kojim može podići robu. Ako se roba nalazi kod trećeg lica, ono mora biti *spremno* da kupcu robu preda. Nasuprot tome, ako treće lice odbije da kupcu preda robu ili postavi dodatne uslove, suprotno ugovoru sa prodavcem, roba nije stavljena na raspolaganje, odnosno prodavac nije izvršio obavezu isporuke.⁵¹

Ako se radi o robi kojoj se može slobodno pristupiti (npr. roba u silosu), ona je stavljena na raspolaganje kupcu, ako postoji bezuslovna saglasnost prodavca za njeno preuzimanje.⁵²

2.3.2. Mesto nalaženja robe kao mesto isporuke

Ako strane nisu ugovorile mesto isporuke i ako ugovor o prodaji ne predviđa prevoz robe, a predmet ugovora su individualno određene stvari, ili stvari određene po rodu koje treba izdvojiti iz određene mase ili ih treba proizvesti ili izraditi, a u vreme zaključenja ugovora su strane znale da je roba u određenom mestu ili je treba izraditi ili proizvesti u određenom mestu, prodavac je dužan da robu stavi na raspolaganje kupcu u tom mestu.⁵³

U određenim slučajevima mesto isporuke nije sedište prodavca, nego neko drugo mesto. Čl. 31(b) BK polazi od toga da to mesto odgovara *pretpostavljenoj* volji stranaka⁵⁴ i usled toga je prodavac dužan kupcu određene robe, istu da stavi na raspolaganje u mestu gde se ona nalazi.

Za primenu navedene norme je potrebno *znanje stranaka u vreme zaključenja* ugovora o tome gde se roba nalazi ili će se u vreme isporuke nalaziti. Iako je potrebno znanje *stranaka*, prema našem mišljenju, ovde se misli, pre svega, na znanje kupca o tome gde se stvar nalazi iz dva raz-

---

⁴⁹ Videti više kod Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 359.

⁵⁰ Videti čl. 58(1) BK.

⁵¹ Videti više kod Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 361.

⁵² Videti kod Achilles, nav. delo, str. 81. Isto tako, Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 360.

⁵³ Videti čl. 31(b) BK.

⁵⁴ Videti više Schmidt, nav. delo, str. 498.

loga. Prvo, prodavac će redovno tu činjenicu znati. Drugo, kupac mora robu da preuzme, odnosno ima obavezu preuzimanja isporuke (čl. 60BK), pa je potrebno da zna gde se ona nalazi. Kupčevo znanje o mestu nalaženja stvari mora biti *stvarno* i mora postojati *u vreme zaključenja ugovora*. Izostanak znanja stranaka u vreme zaključenja ugovora za posledicu ima primenu pravila iz čl. 31(c) BK. Isto važi i ako kupac kasnije slučajno sazna npr. gde stvar treba da se proizvede. U tom slučaju se mestom isporuke smatra sedište prodavca u vreme zaključenja ugovora, a ne mesto proizvodnje robe. Takođe, činjenica da kupac «nije mogao da ne zna»⁵⁵ ili da je «morao da zna»⁵⁶ gde se roba nalazi nije dovoljna.

Čl. 31(b) BK se primenjuje u nekoliko različitih situacija. Prvo, ako je predmet ugovora individualno određena stvar, prodavac izvršava isporuku kad je stavi na raspolaganje kupcu u mestu gde se ona nalazi.

Druga situacija postoji kad je predmet ugovora je generična roba koja treba da se izdvoji iz određene mase (npr. nafta, 5t žita 1.klase koje se nalazi u silosu). U tom slučaju će se mestom isporuke smatrati mesto gde se nalazi masa iz koje stvari određene po rodu treba da se izdvoje.

Treće, ako je predmet ugovora je roba koju tek treba da izradi prodavac ili treće lice (npr. neka mašina), mesto isporuke će biti mesto gde se nalazi fabrika ili pogon u kome će predmet ugovora biti izrađen.

I na kraju, kad je predmet ugovora roba koja treba da se proizvede (npr. kafa koja treba da bude proizvedena na plantaži kafe), tada je relevantno mesto proizvodnje predmeta ugovora.

Prema komentaru Sekretarijata UNCITRAL-a, iako čl. 31(b) BK to izričito ne predviđa, on će se primeniti i na isporuku robe koja se u vreme zaključenja ugovora nalazi u prevozu (tranzitu). U tom slučaju se ne radi o ugovoru o prodaji koji predviđa prevoz robe iz čl. 31(a) BK, nego je u pitanju roba koja se nalazi na određenom mestu i primeniće se čl. 31(b) BK. Ovo važi ne samo kad je prodana cela pošiljka obuhvaćena teretnicom, u kom slučaju se radi o određenoj robi, nego i kad je prodat deo robe označene u teretnici. Ako bi se, nasuprot tome, smatralo da *prema ugovoru o prodaji roba treba da se preveze* i da treba da se primeni čl. 31(a) BK, prodavac nikad ne bi mogao da izvrši isporuku jer nema *predaje* robe prevoziocu radi dostavljanja kupcu.⁵⁷ Ovakav stav je u potpunosti prihvatljiv, ali je nužno da i u ovom slučaju strane u vreme zaključenja ugovora o prodaji znaju gde se roba nalazi tj. na kom mestu će ona biti stavljena kupcu na raspolaganje.

⁵⁵ Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 357.

⁵⁶ Kritzer, nav. delo, str. 233.

⁵⁷ Videti UN DOC. A/CONF. 97/5 (Komentar UNCITRAL-a), Official Records str. 30, Kritzer, nav. delo, str. 233.

2.3.3. Sedište prodavca kao mesto isporuke

Ako nije moguća primena ni čl. 31(a), ni 31(b) BK, onda prodavac treba da isporuči robu u mestu u kome je imao sedište u vreme zaključenja ugovora. Ako je prodavac u vreme zaključenja ugovora imao više sedišta, merodavno će biti sedište koje ima najtešnju vezu sa ugovorom i njegovim izvršenjem. Zatim, ako prodavac nije imao sedište, mesto isporuke je njegovo redovno boravište u vreme zaključenja ugovora.⁵⁸ Kad prodavac naknadno promeni sedište, on ima obavezu isporuke u izvornom sedištu. Međutim, budući da princip savesnosti i poštenja obavezuje obe strane, kupac mora da pristane na isporuku robe u novom sedištu, ako mu to ne stvara nerazumno visoke troškove. S druge strane, i prodavac mora postupati u skladu sa ovim načelom i biti spreman da kupcu naknadi dodatne troškove,⁵⁹ koje bi ovaj eventualno imao zbog preuzimanja robe na drugom mestu.

3. Vreme isporuke

Prodavac mora izvršiti isporuku robe u određeno vreme. Budući da je vreme isporuke, kao i mesto isporuke veoma važno pitanje i najčešće ga strane uređuju ugovorom.

Vreme isporuke i dospelost prodavčeve obaveze su regulisani u čl. 33 BK, odnosno određeno je u kom momentu prodavac treba da izvrši radnje koje čine isporuku iz čl. 31 BK⁶⁰. Bečka konvencija prednost daje ugovornom određenju vremena isporuke, što je u skladu sa principom autonomije volje. Stoga će uvek najpre biti merodavno ono što su strane ugovorile. Ukoliko, međutim, strane u svom ugovoru nisu odredile vreme isporuke primenjuje se odgovarajuće pravilo sadržano u čl. 33(c) BK da je prodavac dužan da robu isporuči kupcu u razumnom roku.

Kod analize vremena isporuke mora se voditi o računa o sadržaju obaveze isporuke, odnosno da li prodavac isporučuje robu u svom sedištu (*die Holschuld*) ili je dužan da je pošalje kupcu (*die Schickschuld*) ili je dužan da je odnese i uruči kupcu (*die Bringschuld*).

3.1. Ugovorno određenje vremena isporuke

Ugovorno određenje vremena isporuke može biti dvojako. Strane mogu da ugovore ili trenutak (dan) ili vremenski rok u kome treba da usledi isporuka.

---

⁵⁸ Videti čl. 10(a) i (b) BK.

⁵⁹ Videti više kod Schmidt, nav. delo, str. 498. Takođe, Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 358.

⁶⁰ Na isti način je u čl. 7:102 PECL i čl. 6.1.1. UPC određeno vreme izvršenja ugovorne obaveze.

3.1.1. Određenje datuma isporuke

Prema čl. 33(a) BK prodavac je dužan da isporuči robu, ako je datum određen ili se može odrediti na osnovu ugovora, tog datuma. Ukoliko su strane odredile vreme isporuke, osnovno je pravilo da je prodavac dužan da je izvrši baš tada. Samo isporuka izvršena ugovorenog dana će se smatrati pravovremeno izvršenom. U slučaju da prodavac robu isporuči ranije kupac je može primiti, ali je može i odbiti.⁶¹ Ako, nasuprot tome, isporuka zakasni, prodavac pada u docnju, a kupcu stoje na raspolaganju određena pravna sredstva.

Dan kada treba da usledi isporuka može biti *određen* ili na osnovu podataka iz ugovora *odrediv*. Vreme isporuke može biti određeno ili određivo ne samo na osnovu podataka sadržanih u ugovoru, nego i na osnovu običaja kojima su strane podvrgle svoj ugovor, odnosno na osnovu prakse uspostavljene između njih. Trenutak isporuke je *određen* ako je u ugovoru naveden tačan datum (npr. isporuka 2. novembra). Dan isporuke je *odrediv*, ako ugovor sadrži vremenski podatak koji ukazuje na određen budući događaj (npr. 15. dana od zaključenja ugovora, sreda nakon Uskrsa, prvog radnog dana sledećeg meseca...) ili dovođenjem u vezu sa kalendarskim neodređenim događajem (npr. sa prvim brodom)⁶². Kad je vreme određivo na osnovu određenog događaja bitno je da se radi o događaju koji će sigurno nastupiti. *A contrario*, ako se termin isporuke određuje u odnosu na događaj za koji se ne zna kada će i uopšte da li će nastupiti (npr. isporuka po okončanju ekonomskih sankcija), tu nema mesta primeni čl. 33(a) BK.

3.1.2. Određenje vremenskog perioda

Ako je vremenski period određen ili se može odrediti na osnovu ugovora, prodavac je dužan da robu isporuči u bilo koje vreme u okviru tog perioda, izuzev ako okolnosti ukazuju na to da je kupac bio ovlašćen da odredi datum.⁶³

Vremenski period predstavlja vremenski interval koji obuhvata više dana i čiji početak i kraj su *određeni* ugovorom ili su na osnovu njega *odredivi*⁶⁴. Kod načina određivanja vremenskog perioda važe ista pravila kao i kod isporuke na određeni dan. Rok isporuke može biti *određen* kalendarskim označavanjem vremenskog perioda (npr. najkasnije do 15. ju-

---

⁶¹ Čl. 52(1) BK.

⁶² Schlechtriem, *Kommentar zum Einheitlichen UN-Kaufrecht*, str. 360.

⁶³ Čl. 33(b) BK.

⁶⁴ Videti više kod Krüger, Westermann, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, 4. Auflage, München, 2004, str. 2338. Naglasak dodao autor.

na, u oktobru, u sledeće 4 nedelje) ili *odrediv* upućivanjem na određeni događaj (npr. u roku od 15 dana od zaključenja ugovora). Ako se radi o isporuci u određenom roku, njegov početak i kraj treba da budu određeni ili određivi iz ugovora. U svakom slučaju obavezno je da krajnji termin za izvršenje isporuke bude određen ili odrediv.⁶⁵ Nasuprot tome, ovim članom nisu regulisani slučajevi kad je određen samo početak roka isporuke (npr. isporuka ne pre početka septembra). Tada bi došlo do primene čl. 33(c) BK, kao da nije ni ugovorena isporuka u određenom roku.

Ako isporuka treba da bude izvršena u određenom roku treba razlikovati vreme kad se ona može izvršiti i njenu dospelost. Naime, obaveza dospeva poslednjeg dana roka i ako tad ne bude ispunjena prodavac pada u docnju. Međutim, obaveza je ispunjiva u toku celog roka, odnosno prodavac je može ispuniti bilo kog dana u tom roku.

Isporuka će biti blagovremena ako prodavac preduzme radnje izvršenja do isteka roka. Sticanje državnine na robu od strane kupca unutar roka se ne zahteva za pravovremenost isporuke⁶⁶. Prema tome, ako prodavac treba da organizuje otpremu robe, isporuka će biti blagovremena ako on u roku izvrši njenu predaju prevoziocu radi dostavljanja kupcu. Prodavac nije dužan da robu pošalje toliko ranije da ona do isteka roka isporuke stigne kupcu.⁶⁷ Ako se isporuka robe sastoji u njenom stavljanju na raspolaganje kupcu na određenom mestu, prodavac je dužan da je pripremi za isporuku do isteka roka. Isporuka će biti blagovremena i ako je roba stavljena kupcu na raspolaganje poslednjeg dana roka. U ovom slučaju prodavac je jedino dužan da kupcu pravovremeno i na odgovarajući način pošalje obaveštenje o stavljanju robe na raspolaganje. Slanje obaveštenja je nužno jer, kao što smo ranije videli, tek na taj način prodavac izvršava svoju obavezu.

Prema načelu savesnosti i poštenja od prodavca se zahteva da kad namerava da robu stavi na raspolaganje u poslednjem mogućem trenutku o tome blagovremeno obavesti kupca, da bi ovaj mogao robu da preuzme. Ako prodavac propusti da ovo učini, smatraće se da roba nije kupcu blagovremeno stavljena na raspolaganje.⁶⁸

Ako ugovor, međunarodni običaji ili okolnosti ne ukazuju na suprotno, prodavac je ovlašćen da izabere trenutak u okviru roka u kom će izvršiti isporuku. U principu, prodavcu se daje mogućnost izbora u kom trenutku će izvršiti isporuku jer je potrebno da mu se pruži određena fleksi-

---

⁶⁵ Isto.

⁶⁶ Schlechtriem, *Kommentar zum Einheitlichen UN-Kaufrecht*, str. 362.

⁶⁷ Videti više kod Schlechtriem, *Kommentar zum Einheitlichen UN-Kaufrecht*, str. 363.

⁶⁸ Videti više kod Schlechtriem, *Kommentar zum Einheitlichen UN-Kaufrecht*, str. 363. Takode, Schmidt, nav. delo, str. 508.

bilnost u izvršavanju isporuke. Ovakvo rešenje BK kojim se prodavcu daje odabir trenutka isporuke, prema našem mišljenju, oslikava složenost obaveze isporuke prodavca.

Iz sporazuma strana ili iz okolnosti posla može proizlaziti pravo kupca da za vreme roka za isporuku robe učini *poziv* (*der Abruf*) prodavcu i time odredi tačan trenutak isporuke.⁶⁹ Strane ovu mogućnost mogu ugovoriti i onda se radi o isporuci «na poziv» kupca ili to može proizlaziti iz okolnosti posla. Isporuka na poziv kupca će biti ugovorena ili će proizlaziti iz okolnosti posla kad kupac ima naročit interes za fleksibilnim određenjem tačnog momenta isporuke. Moguće je da kupac ima ograničene smeštajne kapacitete, pa mu ne odgovara da isporuka robe usledi pre određenog roka jer fizički neće moći da je na odgovarajući način smesti. Takođe, ako kupac treba da organizuje prevoz robe i zaključi ugovor sa samostalnim prevoziocem npr. kod FCA, FAS i FOB posla, treba mu dati mogućnost izbora termina isporuke.⁷⁰

Ako je ugovoreno ili iz okolnosti proizlazi pravo kupca da odredi trenutak isporuke, onda on taj izbor treba da izvrši u roku predviđenom za isporuku i da o tome na odgovarajući način obavesti prodavca. Obaveštavanje prodavca je nužno da bi mogao da se pripremi za isporuku i da je pravovremeno izvrši. U ovom slučaju, prodavac ne sme da izvrši isporuku sve dok ga kupac ne pozove da to učini.⁷¹ Nasuprot tome, prodavac će biti ovlašćen da izvrši isporuku, kad iz sporazuma strana proizlazi da prodavac treba robu da isporuči do isteka roka, a kupčevo pravo da odredi termin isporuke služi pomeranju obaveze isporuke unapred.⁷² Ako kupac ne izabere termin isporuke, on time vređa obavezu preuzimanja robe iz čl. 60 BK.⁷³

3.2. Isporuka u razumnom roku

Ako vreme isporuke nije određeno ili iz ugovora određivo, prodavac je dužan da robu isporuči u razumnom roku posle zaključenja ugovora.⁷⁴ Početak razumnog roka teče od momenta zaključenja ugovora. S druge strane, kolika će biti njegova dužina, odnosno koji rok će se smatrati razumnim zavisi od svih okolnosti konkretnog slučaja. Sam termin *razuman rok* predstavlja prevod engleske verzije Bečke konvencije. Za razliku od toga, u nemačkom tekstu se koristi termin *angemessene Frist* što

---

⁶⁹ Videti više kod Schmidt, nav. delo, str. 508.

⁷⁰ Tako Enderlein, Maskow, *International Sales Law*, Oceana Publications, 1992, str. 136; Bamberger, Roth, nav. delo, str. 2816; Schmidt, nav. delo, str. 508.

⁷¹ Videti više kod Krüger, Westermann, nav. delo, str. 2338.

⁷² Isto.

⁷³ Videti više kod Bamberger, Roth, nav. delo, str. 2816.

⁷⁴ Videti čl. 33(c) BK.

doslovce prevedeno znači *primeren, pogodan rok*. Prema našem mišljenju upravo ovaj termin odražava prirodu razumnog roka. Ako strane nisu ugovorile rok isporuke onda ona treba da bude izvršena u trenutku koji će biti *pogodan* za obe strane, odnosno u takvom roku koji će biti odmeren u skladu sa interesima obe strane. Prema tome, za procenu razumnog roka nisu primarni i jedino važni interesi prodavca.

Prilikom procene trajanja razumnog roka treba uzeti u obzir sve okolnosti slučaja, odnosno šta čini *komercijalno prihvatljivo ponašanje*⁷⁵ u konkretnim okolnostima. Pritom, mora se raditi o okolnostima koje su strane znale ili su ih mogle znati prilikom zaključenja ugovora. Ako su prilikom zaključenja ugovora postojale okolnosti koje su predstavljale smetnju za blagovremenu isporuku, a prodavac je za njih znao i to nije predočio kupcu, te okolnosti se neće uzeti u obzir prilikom određivanja razumnog roka.⁷⁶

Od značaja za računanje razumnog roka je činjenica da li se roba nalazi uskladištena kod prodavca ili on treba da je nabavi ili roba tek treba da bude proizvedena. Ako se roba nalazi kod prodavca, onda on samo treba da je pripremi za isporuku i po pravilu, rok isporuke treba da bude kratak. Ako je predmet ugovora roba koja tek treba da bude proizvedena, onda se u razuman rok uračunava vreme potrebno za njenu proizvodnju. I na kraju, ukoliko prodavac robu treba da nabavi od trećeg lica, onda se u razuman rok uračunava vreme potrebno prodavcu da tu robu nabavi.⁷⁷

Ako, na primer, kupac od prodavca kupuje rezervni deo za neku mašinu, po pravilu, to zahteva brzu isporuku, te bi u takvim slučajevima isporuka «odmah» mogla biti razumna.⁷⁸

Razuman rok kao rok isporuke se uzima u obzir i kod obaveza koje nastanu nakon ugovora, kao što je isporuka sastavnih i rezervnih delova.⁷⁹

Ako je ugovoreno «što je pre moguće» ili ako je isporuka vezana za nastupanje neodređenog događaja primenjuje se pravilo o isporuci u razumnom roku.⁸⁰

Kad je prodavac dužan da robu isporuči u razumnom roku, to znači da mu stoji na raspolaganju određeni vremenski interval za izvršenje obaveze. Prema tome, ovde se radi o isporuci u određenom roku samo što ga, za razliku od prethodnog slučaja, nisu odredile strane u svom sporazumu, nego se on određuje prema okolnostima konkretnog slučaja. To znači da

---

⁷⁵ Tako Kritzer, nav. delo, str. 242.

⁷⁶ Videti više kod Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 400, 401.

⁷⁷ Videti više kod Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 401.

⁷⁸ Videti više kod Schlechtriem, Schwenger, nav. delo, str. 401.

⁷⁹ Videti više kod Achilles, nav. delo, str. 88.

⁸⁰ Enderlein, Maskow, nav. delo, str. 137.

je, ako iz okolnosti ne proizlazi nešto drugo prodavac ovlašćen da izabere trenutak isporuke, koji može biti bilo koji dan u okviru tog roka. U skladu sa načelom savesnosti i poštenja, prodavac treba kupca da obavesti o nameravanoj isporuci, a naročito kad kupac treba da preduzme posebne pripreme za preuzimanje isporuke⁸¹.

4. Zaključak

U Bečkoj konvenciji pojam „isporuke“ nije izričito definisan, nego su samo opisane radnje koje čine isporuku. Međutim, moguće je na osnovu iznetog u prethodnim razmatranjima izvesti određene zaključke. U BK su jasno razgraničena obligacionopravna i stvarnopravna dejstva ugovora o prodaji. Iako je krajnji cilj zaključenja ugovora o prodaji za kupca sticanje svojine na robi, ovo pitanje je prepušteno rešenjima nacionalnih prava. Isporuka je u BK shvaćena kao čisto obligacionopravna obaveza prodavca koja za njega proizlazi iz ugovora o prodaji i koja je potpuno nezavisna od sticanja državine i svojine na robi. Isporuka se shvata kao *jednostrani akt* prodavca, odnosno obuhvata one radnje koje prodavac treba da izvrši da bi kupcu omogućio sticanje državine i svojine na robi. Radnja isporuke je *radnja izvršenja (die Leistungshandlung)*, dok *uspeh ispunjenja (der Leistungserfolg)*, koji se ogleda u stvarnom sticanju državine od strane kupca nije sastavni deo obaveze isporuke.⁸² Prema tome, isporuku prodavac može izvršiti jednostrano, bez saradnje i preduzimanja određenih radnji od strane kupca.

---

⁸¹ Krüger, Westermann, nav. delo, str. 2339.

⁸² Videti više kod Schlechtriem, *Kommentar zum Einheitlichen UN-Kaufrecht*, str. 317.

*Sandra Fišer-Šobot, LL.M., Assistant
Novi Sad School of Law*

Seller's Obligation To Deliver The Goods According To The United Nations Convention On Contracts For The International Sale Of Goods

Abstract

Seller's main obligation arising from the contract for the international sale of goods is to deliver the goods to the buyer. 1980 United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods does not expressly define the concept of “delivery”, but it is possible to derive some conclusions from the relevant provisions about what the nature of this seller's obligation is.

The substance and the place of the delivery obligation are dealt with in art. 31 CISG, while art. 33 CISG sets out rules relating to the time of delivery. The main goal of this paper is to analyze the delivery obligation according to the Convention i.e. to assess where, when and which actions must the seller take in order to perform his delivery obligation.

Key words: delivery obligation, place of delivery, time of delivery, Vienna Sales Convention.